

У 1986 р. заснований Музей гончарства в Опішні, на базі якого у 1989 р. за постановою Уряду України створено Музей-заповідник українського гончарства, який на сьогодні є унікальним центром збереження колекції гончарних виробів, дослідження та популяризації гончарного ремесла традиційного для нашого народу [4]. Керований Олесем Пошивайлом колектив музею об'єднав професіоналів різного віку і галузей господарства, народних майстрів, які сформували велику колекцію кераміки, предметів побуту, одягу, архівних документів, аудіовізуальних матеріалів. Отже, етнографічні колекції, які входять у тематичну експозицію підвищують джерельний рівень експозицій музеїв. Слід зазначити, що документуючи процеси та явища природи і суспільства, музеї зберігають, досліджують колекції музейних предметів, використовуючи їх в освітньо-виховних та пропагандистських заходах. Дослідження, які здійснюються на базі музейних колекцій відрізняють музей, як соціальний інститут від наукових закладів.

Список використаних джерел

1. Полтавський краєзнавчий [Текст]: сторінки історії та колекції : зб. наук. праць : До 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею / Полтав. обл. упр. культ.; ред. Г. П. Білоус. – Полтава, 1991. – 152 с.
2. Скоряк А. Народний музей весілля у с. В. Будища [Текст] / А. Скоряк // Берегиня. – 2010. – № 4. – С. 76–78.
3. Шкоденко Л. Полтавський музей рушника. Подорож одного дня [Текст] / Л. Шкоденко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – № 12. – С. 11–12.
4. Кохан В. Де зберігаються скарби гончарські [Текст] / В. Кохан // Берегиня. – 2008. – № 3. – С. 73–76.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ 1917–1920 РОКІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ КООПЕРАЦІЇ ПОДІЛЛЯ

***В. П. Рекрут, к. і. н., секретар-референт
Національна спілка краєзнавців України, м. Київ, Україна***

У літописі боротьби українського народу за самостійність, територіальну цілісність і державність Українська революція 1917–1921 рр. займає почесне місце і залишається об'єктом

вивчення сучасних поколінь дослідників. Все більше ми, зокрема, дізнаємося про минуле кооперації. У роки незалежності України від початку ХХІ ст. науковці Т. Гринівський, Г. Рудий, В. Гандзюк та ін. досліджували періодику 1917–1920 рр. як масове джерело для пізнання вітчизняної історії, адже у той час преса слугувала об'єктивним інформатором народу. Докладний аналіз кооперативної преси та її значення для джерелознавства про українську кооперацію здійснив І. Фареній у дисертаційному дослідженні «Український кооперативний рух у період 1917–1920 років (історичний аспект)».

Автор цієї розвідки в дисертаційній роботі «Дмитро Маркович в кооперативному та громадсько-політичному житті України» зазначив, що кооперативна преса є важливим джерелом з вивчення історії кооперативного руху й допомагає внести в науковий обіг маловідомі факти з життя та діяльності видатних українських діячів [1, с. 9].

У формуванні джерельної бази досліджень історії кооперації Поділля у 1917–1920 рр. кооперативна періодика несе особливу цінність, адже в умовах революційних подій архівні фонди багатьох діючих у Подільській губернії державних установ, кооперативних і громадських організацій не були створені або не збереглися. Тому кооперативна преса, котра збереглася у радянських спецховищах, залишається чи не єдиним джерелом для вивчення історії кооперативного руху Подільського краю у роки Української революції.

У загальному масиві періодичних кооперативних видань, котрі розповсюджувалися на території Поділля, виділяються дві групи. Перша – це часописи загальноукраїнського значення, які видавали національні кооперативні центри. До них слід віднести такі журнали як «Наша кооперація», «Сплотчина», «Комашня», «Українська кооперація», «Сільський господар», «Кооперативна зоря». Вони містили відомості як про роботу всеукраїнських кооперативних об'єднань і окремих центральних кооперативних установ, так і про кооперативне життя в регіонах.

Другу групу складала кооперативна преса, що виходила завдяки зусиллям місцевих кооперативних спілок. На жаль, у період 1917–1920 рр. на Поділлі виходила невелика кількість таких видань. Так, у 1917 р. кооперативне життя краю висвітлювали «Вільне слово» (Ольгопіль), «Экономическая жизнь Подолии» з додатком «Село» (Кам'янець-Подільський, Вінниця), «Подільська воля»

(Вінниця), «Подольський хазяїн» (Вінниця) та ін. [2, с. 58–64]. В основному вони висвітлювали події, які стосувалися розвитку кооперації у регіоні. Найповніше кооперативне життя висвітлювалося в двотижневику «Экономическая жизнь Подолии», котрий виходив за кошти губерньського земства. Цінність цього джерела ще й у тому, що у номері № 3–4 редакція опублікувала докладний звіт про губерньський загальний кооперативний з'їзд, що відбувся 9–11 квітня 1917 р. у Вінниці. Власне, з цього матеріалу вдалося визначити позицію подільських кооператорів щодо діяльності Тимчасового уряду Росії, довідатись про підтримку національної автономії України, націоналізації освіти, відродження української мови і культури [3, с. 44–47].

Надзвичайно важливим джерелом про діяльність кооперації Поділля у 1917 р. є тижневик «Подільська воля», котрий був створений за ініціативою Д. В. Марковича, видавався за кошти кооперативних товариств і висвітлював соціально-політичне та кооперативно-економічне життя краю. Зі сторінок цього часопису вдалося докладно довідатись про участь кооператорів у встановленні влади УЦР на Поділлі та утворення Подільської губерньської української ради, виявити низку маловідомих фактів з діяльності кооперативних установ, які не знайшли відображення в архівних документах і матеріалах. Таким чином, кооперативна преса в 1917 р. надала можливість отримати відомості про стан розвитку кооперації на Поділлі в цілому, так і про її розвиток і основні тенденції в тому чи іншому регіоні.

За оцінками вітчизняних дослідників, в Україні найбільш продуктивним за кількістю періодичних видань був 1918 рік. На Поділлі виходило близько 50 часописів, серед яких 5 видавалися зусиллями кооператорів і висвітлювали кооперативне життя краю. Найповніше виходив двотижневик «Бюлетень Подільського Союзу Кредитового (Подільського Союз-Банку)», перше число якого побачило світ 1 квітня 1918 р. у Вінниці. З матеріалів видання стало відомо, що за ініціативою Подільського кредитного союзу у Вінниці 14–16 квітня 1918 р. у приміщенні союзу відбулась спроба створити єдину губерньську структуру управління кооперацією. Учасники наради одностайно прийняли рішення про створення Губерньського Кооперативного Комітету (далі: ГКК), який обирався б із представників від союзів з однаковим представництвом та з правом кооптації [4].

Отже, кооперативна періодика 1918 р. дозволила глибше пізнати проблеми громадсько-політичного життя та погляди на характер економічної участі кооперативних установ у суспільному житті країни і союзного будівництва кооперації краю. Аналіз публікацій у кооперативній пресі дав можливість з'ясувати ідеологічні засади різних течій у кооперативному русі, визначити організаційне становище і економічні потужності установ, які дотримувалися тієї чи іншої орієнтації.

На жаль, подільська кооперативна періодика у 1919–1920 рр. не вирізнялася значною кількістю й стабільністю, тому усі 7 часописів виходили не регулярно. До того ж, крім декількох примірників «Бюлетня Подільського кредитного союзу кооперативних установ» (1919 р.) і першої книги «Подільської кооперації» (1920 р.), інших часописів знайти не вдалося.

Особливо цінним джерелом стало видання «Подільська кооперація», яке побачило світ у липні 1920 р. зусиллями Подільського кредитного союзу «Союзбанк» і Кам'янецької кооперативної «Ради Трьох»: «Господарсоюз», Споживсоюз» і філія «Союзбанку» (друкарня Українського університету, Кам'янець-Подільський). Цікавою розвідкою щодо історії кооперативного руху на Поділлі стала стаття М. Тихого «Скільки дат до розвитку кооперації взагалі й на Поділлі зокрема». Автор здійснив аналіз зародження і діяльності 3-х форм подільської кооперації, навів досить повні статистичні дані про кількість кооперативних товариств, їх спілок і кооперативних комітетів станом на середину 1920 року. Варта уваги й інформація про діяльність Кам'янець-Подільської кооперативної «Ради Трьох» культурно-просвітницьку роботу подільських кооперативів.

Таким чином, подільська кооперативна преса містить різні за характером матеріали. Найбільшої уваги заслуговують хронікальні виклади основних подій кооперативного життя регіону та країни у цілому. Останні робилися в усій відомій нам періодичній пресі краю, що дає змогу перевірити те чи інше повідомлення на предмет повноти і достовірності по декількох періодичних виданнях. Великий інтерес становлять і статті та замітки в кооперативній пресі, серед яких помітне місце займають публікації Й. Волошиновського, П. Відибіди, Д. Марковича, П. Северинчука, В. Павенського, А. Герасименка, В. Мачушенка, О. Мицюка та інших.

Отже, кооперативна періодика займає важливе місце у формуванні джерельної бази наукових пошуків і разом з комплексним вивченням архівних документів та матеріалів надає достатню можливість для повноцінного дослідження історії кооперації Поділля у 1917–1920 роках.

Список використаних джерел

1. Рекрут В. П. Дмитро Маркович в кооперативному та громадсько-політичному житті України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В. П. Рекрут. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – 20 с.
2. Білінський М. Часописи Поділля (в межах УСРР): Історичний нарис з доби 1838–1927 рр. / Микола Білінський та ін. Часописи Поділля: Іст.-бібліогр. зб. з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776–1926) та 10-ліття існування УСРР – Вінниця, 1927/1928. – 132 с.
3. Экономическая жизнь Подолии, 1917. – № 3–4. – 48 с.
4. Подільська кооперація (Кам'янець-Подільський). – Перша книжка. Видає Подільський кредитний союз «Союзбанк» і Кам'янецька кооперативна «Рада Трьох»: «Господарсоюз», «Споживсоюз» і філія «Союзбанку». – Друкарня Українського університету, 1920. – 64 с.

НАУКОВО-ДОВІДНИКОВИЙ КОМПОНЕНТ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОБОТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЧЕРКАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬОГО (2004–2011 рр.)

О. З. Силка, к. і. н., доцент

Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна

Л. І. Синявська, д. і. н., доцент

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

З набуттям у 2003 р. статусу «наукової» бібліотека Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (далі – НБ ЧНУ) розпочала планомірну діяльність з організації та проведення наукової роботи. Остання сприяє науково-дослідній діяльності навчального закладу, модернізації та підвищення суспільного статусу як самої бібліотеки, так і бібліотечної професії. Науково-